

Conceptul de popor și națiune în scrierile istoricului-slavist A.F. Hilferding

Ion EREMIĂ

Alexandru F. Hilferding (А.Ф. Гильфердинг) (2/14.07.1831 - 20.06/2.07.1872), a fost unul dintre remarcabilii istoricii-slaviști din Rusia în secolul al XIX-lea, un slaveanofil convins, ideolog și teoretician al panslavismului. După absolvirea Facultății de istorie și filologie a Universității din Moscova (1852) el este angajat la serviciu în Ministerul Afacerilor Externe al Rusiei, dar reușește să susțină teza de magistrul în domeniul lingvisticii slave (1853). În anii 1856-1858, Alexandru F. Hilferding a ocupat postul de consul general al Rusiei la Saraevo (Bosnia). Alexandru F. Hilferding a fost unul dintre primii slaviști, care a realizat câteva călătorii pe teritoriile slavilor de la sud de Dunăre, aflați sub dominația Imperiului Otoman. Datele culese în timpul acestora au stat la baza unor publicații solide, cum au fost *Bosnia, Herțegovina și Serbia Veche* și, de asemenea, *Bosnia la începutul anului 1858*. În expunerea opiniilor sale despre populație, Alexandru F. Hilferding utiliza termenii popor, poporație, națiune, naționalitate, neam. Spre exemplu, polonezii erau și naționalitate (национальность), și națiune (нация), și popor (народ), și neam (польским племенем). De asemenea, ungurii sau maghiarii erau popor (народ), poporație (народность), națiune (нации). Suedezii apar desemnați ca naționalitate (национальность), nemți – ca naționalitate (национальность), ca popor (народ), ca poporație (народность), slavii, rușii și românii – ca poporație (народность), sârbii sunt desemnați și ca popor (народ), dar și ca neam (племени), bulgarii – ca neam (племени). Așadar, slavistul Alexandru F. Hilferding utiliza toți acești termeni, numiți mai sus, în calitate de sinonime, de termeni interschimbabili, fără a face vreo deosebire calitativă a sensurilor exprimate de aceștia. Un interes deosebit pentru noi prezintă și înțelegerea de către autor a dihotomiei român/moldovean. Scriind despre prezența altor popoare în componența armatei austriece, pe timp de pace la mijlocul secolului al XIX-lea, Alexandru F. Hilferding îi menționează pe nemți, italieni, români sau moldoveni (румынов или молдаван) și pe maghiari sau unguri (мадьяр или венгров). Așadar, după cum autorul nu vedea în „maghiari sau unguri”

două popoare diferite, exact așa și în cazul „români sau moldoveni”, Alexandru F. Hilferding nu subînțelegea două popoare diferite.

Referindu-se la populația Bosniei de la mijlocul secolului al XIX-lea, Alexandru F. Hilferding scria că ea este alcătuită, așa cum se înțelege acolo, dar și conform recunoașterii oficiale, din *trei popoare* (*три народа* - subl. A.H.), care aparțin aceluiași *neam* (*племени*) al sârbilor și vorbesc aceeași limbă. Aceste popoare sunt **turcii**, adică musulmanii, explică Alexandru F. Hilferding; **latinii**, numiți altfel Krșteni sau disprețuitor Șokți (croat. *šokci*, sârb. *шокци*), adică catolicii, explica autorul; **sârbii**, numiți altfel rișteni, adică creștini, disprețuitor *vlahi*, adică ortodocși (*православные*), explica el. Într-o notă de subsol Alexandru F. Hilferding mai face o explicație, anume că ortodocșii sunt numiți de către catolici *vlahi*, iar musulmanii alătură acest nume către creștinii-raiale de ambele confesiuni, de altfel, conchide autorul, se pare, prioritar, de asemenea față de ortodocși. În Herțegovina, mai afirmă Alexandru F. Hilferding, catolicii îi mai numesc disprețuitor pe ortodocși *Kudrovi*, poreclă pe care el nu a auzit-o în Bosnia. Din toate acestea reiese limpede că pentru Alexandru F. Hilferding „poporul” din Bosnia era un colectiv religios, identificarea locuitorilor făcându-se după criteriul credinței sau al confesiunii religioase. Noțiune de „popor”, nu are un conținut etnic, ci unul religios. Chiar și în cazul sârbilor, denumirea etnică de sârbi s-a transformat într-un termen echivalent cu termenul creștin. Cu toate că era de credință ortodoxă, Alexandru F. Hilferding nu s-a lămurit și într-o altă problemă importantă – problema *vlahilor*, nume care ar fi fost doar un nume disprețuitor pentru creștini.